

KOTI, KIRKKO JA ISÄNMAA

60-lukulaisten sukupolvelle 30-luvulla kiteytynyt kodin, kirkon ja isänmaan pyhä kolminaisuus muodosti taantumuksellisen Bermudan kolmion, jonka sisään katosi kaikkiallinen vapaus, aitous ja inhimillisyys. Koti tarkoitti autoritaarista kasvatusta ja seksuaalisuuden tukahduttamista, kirkko moralismia ja tekopyhää farisealaisuutta, isänmaa ryssävihaista militarismia ja siilisuomalaista nationalismia. Eivätkä nämä käsitykset olleet tuulesta temmattuja.

Mutta ajat muuttuvat.

Vapaan seksin sukupolvi huomasi nopeasti toteuttavansa ”pikkuporvarillista perheideologiaa” käytännössä: he löysivät itsensä pitkäaikaisista parisuhteista, hankkivat asunnon ja saivat lapsia – kuten kaikki sukupolvet heitä aikaisemmin. Perheessä olikin vastustamattomaa vetovoimaa.

Evoluutiopsykologia väittää, että vetovoima on todellista. Ihmismieleen on kiteytynyt myötäsyttyisiä ”käyttäjärjestelmiä”, joiden perustalla ”kulttuuriset ohjelmistot” operoivat:

”Tällaisiin ’käyttäjärjestelmiin’ perustuu myös perhe. Ihmisyksilö syntyy maailmaan mukanaan perhettä rakentavien tunteiden arsenaali. Niistä tärkeimpiä ovat rakastuminen ja tähän liittyvä miehen ja naisen välinen voimakas kiintymys. Se voi kestää pitkään – jopa eliniän. Tärkeää on myös lasten ja vanhempien välinen tunteellinen hoivasuhde. Tämä tunnesuhde kestää yleensä eliniän vielä helpommin kuin puolisojen välinen. Edelleen: puoliset tuntevat mustasukkaisuutta toisistaan. Tähän liittyvä tarkkailun ja rangaistuksen tunnestrategia pitää perhettä tehokkaasti kasassa.”

Näin kirjoittaa Titta Tuohinen (Alkoholipolitiikka 4/97). Kulttuurit ovat kyllä rakentaneet monenlaisia perhemalleja (kuten monivaimoisuus), mutta yleensä jonkun osapuolen tunteiden kustannuksella. ”Perhettä rakentavat tunteet” tuntuvat suosivan parisuhdetta ja ydinperhettä. Avioerojen yleistyminen ei perheen merkitystä murena, koska eroa haluavien tavoitteena on useammin parempi parisuhde kuin yksin eläminen.

Tämä ei Tuohisen mielestä kuitenkaan tarkoita sitä, että ydinperhe olisi ainoa toimiva malli: ”On helppo eläytyä myös homoparien ja muiden ’epäsovinnaisten’ liittojen uusiin onnen mahdollisuuksiin. Yhä useammat rakastavat ihmiset saavat toisensa.” 60-lukulainen suvaitsevaisuus onkin nuoremmissa sukupolvissa edelleen syventynyt, vaikkei vapaa seksi enää entiseen tapaan houkutakaan (Haavio-Mannila – Roos – Kontula, Alkoholipolitiikka 1/97).

Isänmaan sotahistorian uudelleen arviointi alkoi 80-luvulla, kuten Max Jakobson kirjassaan Vallanvaihto (Otava 1992) kuvaa. Vielä 1987 Jakobson kirjoitti Suomen Kuvalehdessä, että Suomen ja N:liiton suhteita kalvoi edelleen vuoden 1939 neuroosi:

”N:liitossa oli yhä edelleen voimassa Stalinin ajan ’virallinen totuus’, joka ei tunnustanut N:liiton ja Saksan tekemän sopimuksen salaisen pöytäkirjan ja siihen sisältyneen vaikutuspiiriä olemassaoloa, ei hiiskunut sanaakaan Kuusisen hallituksesta ja sen edustamasta

sodanpäämäärästä, vyörytti syyn sodan sytymisestä kokonaan Suomen kannettavaksi eikä halunnut nähdä mitään yhteyttä talvisodan ja jatkosodan välillä.”

Vasta tammikuussa 1989 tuli viesti APN:ltä Suomen Kuvalehdelle: uusi totuus talvisodasta oli tulossa. Sen kertoi sotahistoriallisen laitoksen johtaja, kolmen tähden kenraalieversti Dmitri Volkogonov. Ensimmäisen kerran N:liiton virallinen edustaja oli valmis julkisesti myöntämään, että N:liitto oli syyppää sotaan. Suomessa alkoi talvisotabuumi:

”Talvisotarenesanssi, joka syntyi 50-vuotismuiston yhteydessä, antoi radikaalin kulttuurilehden nuorelle päätoimittajalle aiheen todeta, että ”kyse ei ole sodan ihannoinnista tai ryssävihasta, vaan ihanteista, joita ei tästä ajasta löydy”. Hän jatkoi: ”Nuoret näkevät talvisodan isien urotekona ja pienen taisteluna isoa vastaan. Heitä viehättää ajatus siitä, että joku on joskus pannut itsensä täydellisesti likoon jonkin asian puolesta”.

Ja viesti on mennyt perille. Sirkka Ahosen tuoreen tutkimuksen (Historiaton sukupolvi? SHS 1998) mukaan vuonna 1980 syntyneelle nuorelle ikäpolvelle vuosi 1918 on painunut lähes unohduksiin, mutta talvisota on noussut kansallisen projektin alkuakordiksi. Sodista selviytyminen on nuorille luottamuksen lähde, koska tärkeintä ei ollut sotiminen vaan yhteinen ja yhdistävä ponnistus. Nuoret ovat itse eläneet 90-luvun lamakauden ja monet kokeneet sen seuraukset omassa perheessään, mutta kokemus ei ollut vienyt uskoa kuulumisesta selviytyjäkansaan: selvittiin sodista, selvittiin lamasta, tullaan selviämään jatkossakin. Rukajärven tie näyttää johtavan tulevaisuuteen.

Ja nyt, maaliskuussa 1999, Suomen evankelis-luterilaisen kirkon piispat antavat kansalle julistuksen nimeltä Kohti yhteistä hyvää. Siinä asetutaan vankasti pohjoismaisen hyvinvointivaltion perusarvojen kannalle – kultaisen säännön (kaikki, minkä tahdotte ihmisten tekevän teille, tehkää te heille) eli kaikkien korkeauskontojen etiikan kulmakiven pohjalta:

”Pohjoismainen hyvinvointivaltion malli on ainutlaatuinen juuri siinä, että se pyrkii yhdistämään yksilön ja yhteisön edun. Epävarmuuden lisääntyessä haetaan turvaa yhteisöstä. Hyvinvointivaltiota on aiheellista kehittää pohjoismaiselta pohjalta myös siksi, että sen takaama perusturva lisää ihmisten arkielämän ennustettavuutta ja tehostaa riskien hallintaa. Suomi on tottunut etsimään keinoja taloudellisen tehokkuuden ja yhteiskunnallisen solidaarisuuden yhteen sovittamiseksi. Se voisi suositella mallia kokeiltavaksi myös maailman mitassa.”

Julistuksen ajankohta ei ole sattuma. Se on tehty virkaansa joulukuussa 1998 astuneen arkkipiispa Jukka Paarman johdolla. Paarma on syntynyt vuonna 1942. Paarman lisäksi viisi nykyisistä yhdeksästä piispasta on syntynyt 40-luvun alkupuolella, vuosina 1941–44. He kuuluvat 60-lukulaisten ensimmäiseen aaltoon, joka aloitti opiskelunsa 60-luvun taitteessa. Nyt he ovat uuden arkkipiispan myötä sukupolvena tukevasti kirkon johdossa, minkä he julistuksellaan tavallaan ”ilmoittavat”.

Kehä on kiertynyt umpeen: nuoret sukupolvet ovat vallan kahvaan tarttuneiden 60-lukulaisten vauhdittamina antaneet kodin, kirkon ja isänmaan merkitysmaailmoille uuden sisälön. Sukupolvet ovat jauhaneet toistensa asenteista löysät pois, ja lähes huvittavaksi pölyttynyt kypäräpappien ja kansakoulunopettajien vanha iskulause vaikuttaakin nyt yllättävän osuvalta ja ajankohtaiselta. EVA:n tuoreen raportin (Mielipiteiden sateenkaari 1999) perusteella voi nimittäin sanoa, että sen päivitetty muoto sopii ihmeen hyvin nykysuomalaisen enemmistön ajatusmaailmaan.

MATTI VIRTANEN